

Til lukku við Útnorðurdegnum

Guðjón S. Brjánsson,
formaður fyrri Útnorðurráðið

Henrik Old,
1. næstformaður fyrri
Útnorðurráðið

Vivian Motzfeldt,
2. næstformaður fyrri
Útnorðurráðið

Í dag, 23. september, hátíðarhalda grannalondini í útnorði, Føroyar, Grønland og Ísland, Útnorðurdagin. Henda dag varpa vit ljós á tað góða samstarvið í útnorði við tiltøkum í øllum trimum londunum. Dagurin bjóðar okkum eisini at eggja til alsamt tættari samstarv í útnorði og at kveikja áhugan fyri mentan og samfelagi hjá hvørjum øðrum.

Útnorðurráðið hátíðarheldur eisini 35 ára stovningardag. Frá fyrsta degi hevur ráðið verið karmur um tætt samstarv millum

fólkavald umboð úr Føroyum, Grønlandi og Íslandi.

Limirnir í ráðnum hava knýtt tøtt bond og hava gjøgnum ráðstevnur, fundir og tiltøk ognuð sær týðandi vitan um og fatan av felags avbjóðingunum í teimum trimum londunum.

Okkara samhaldsfesti og felags uppfatan styrkir okkum og gevur okkum móguleikan at orða okkum í felag. Hóast Føroyar, Grønland og Ísland eru litlar tjóðir, liva vit í einum stórum og týðningarmiklum øki. Okkara felags hugburður til umráðandi mál sum veðurlagsbroytingar og Arktis kunnu hava avleiðingar kring allan heimin, og saman kunnu vit seta okkara dóm á alheims dagskránná.

Okkara ungu eru okkara framtíð. Tí er umráðandi, at okkara ungu eru fyrireikað at lyfta komandi avbjóðingar. Útnorðurráðið vil tí í næstum leggja dent

á framtíðarvánirnar hjá ungdominum. Ráðið vil serliga taka atlit til umstøðurnar hjá ungum í útjaðaranum og hvussu tey verða javnsett við ung í miðstaðarøkjunum.

Hetta farna hálvárið hevur verið øllum ein avbjóðing, og ferðaavmarkingar hava skert okkara móguleikar at vitja hvønn annan. Vit viðurkenna og virðismeta eldhugan hjá teimum, ið hava tryggjað, at samstarvið millum Føroyar, Grønland og Ísland hevur hildið áfram hóast avmarkingarnar vegna koronavirus. Tær eldsálir eyðkenna sterka samanhaldið í útnorði.

Vit ynskja føroyingum, grønlendingum og íslendingum til lukku við Útnorðurdegnum og eggja øllum at hátíðarhalda dagin við serligu tiltøkunum, ið verða hildin í okkara londum.

Styrkt gongubreytatoymi

Gunvá við Keldu
Býráðslimur fyrri Fólkaflakkin
í Klaksvík Býráði

Komandi býráðssetu eiga vegir, gongugeilir- og breytir at verða uppraðfest, bæði við manning og játtan. Síðani seinnu helvt av 90'unum hava vit havt eitt gongubreytatoymi, sum hevur virkað væl. Hóast hetta øki er vorðið meiri og meiri ovbyrjað, hevur tað ikki fingið lut í figgjarvøkstrinum

Tað var í 1997, at býarverkfrøðingurin Heri Hammer, saman við borgarstjóranum, vóru á vitjan í Íslandi. Henda ferð kom í lag í sambandi við ætlanirnar um fast samband um Leirvíksfjørð, Norðoyatunnilin. Á ferðini lögdu teir eisini til merkis, hvussu tey skipaðu seg við viðlíkahaldi av býnum, har fólk burturav vórðu sett til at taka sær av gongubreytum og -geilum. Hetta átak varð lagt fyrri politisku skipanina í Klaksvík og við góðari undirtøku, varð tað sett í verk.

Nógvu fyrstu árin vóru tað Trygvi Ragnarsson og Orla Petersen, sum myndaðu gongubreytatoymið. Eg minnst ein dagin, sum borgarstjóri, at eg var á veg inn í býráðshúsið og sá Trygva liggja á knæ og bota um vakra steinsetta túnið. Eg sigi við hann: Nú, Trygvi, er nakað skil í? Hann svaraði: - Ja, eg dugi so betri mitt arbeiði, enn tú dugir at binda.

Júst tá hevði sending verið í KvF, kallað, "Tvey ættarlið", har

eg, spurð um míni frítíðarítriv, hevði svarað, at í hondarbeiði var eg ongin ørn. Hesir báðir fryntligu menn, ið báðir fóru alt ov tíðliga, lögdu nógvar kreftir í gongubreytatoymið.

Síðani hava Liggjas Hansen, Hildebrand Andreassen og Jan Simonsen verið partar av gongubreytatoyminum. Í dag hava Hildebrand og Jan ábyrgdina og gera eitt gott arbeiði. Tað hevur fyrri tað mesta verið í nýggjum økjum, arbeiðini hava verið framd, hetta hevur havt við sær, at nógv eftirdrag er á eldru økjunum vegna vantandi uppraðfesting figgjarliga og viðvíkjandi manning.

Ein vøkur kommuna eigur at vera betri viðlíkahildin

Vit hava alt ov nógv øki, ið liða undir vantandi viðlíkahaldi og harvið skemma okkara vøkru kommunu. Seinastu árin hava vit upplivað metstóran inntøkuvøkstur, takkað verið borgarunum og vinnulívinum. Hetta hevur tíverri, ikki sæst aftur í nóg stóran mun, í játtanum til viðlíkahald av bygningum, vegum, gongugeilum og -breytum.

Manglandi viðlíkahald hevur við sær, at vit øll gerast meiri líkasæl. Bygningar og vegir fella í órøkt, meiri órudd er at síggja, nógvir bilar uttan nummarspjøldur standa á almennum parkeringsplássum o.s.fr.

Mítt uppskot er, sum eg eisini havi roynt at framt í verki sum býráðslimur, at vit miðvíst seta meiri pening av í 2021, 2022 og 2023, so tekniska økið fær rúmsáttari umstøður at arbeiða við hesum so krevjandi máli.

Tíðin er komin, har viðlíkahald, reinhald og friðkan fáa størri lut í figgjarliga vøkstrinum.

Aldursmarkið má avtakast

– um vit skulu tosað um eitt Demensvinarlig samfelag

Tordur J. Niclasen
Eiði, tann 24. September 2020

Tá eldraðkið í 2015 varð lagt út, fingur kommunurnar ábyrgd av teim, ið eru 67 ár og eldri.

Almannaverkið ábyrgdina av stuðultænastuni til teirra millum 18-66 ár.

Nógvar kommunur hava lagt stóra orku í, at veita tænastr í mun til tørvin.

Verri stendur til við tilboðum á hesum øki, ið Almannamálaráðið hevur ábyrgd av. Tað er tíanverri "sjón fyrri søgn"

Fyri nøkrum árum síðan, sá ein verkætlan "Demensur í Føroyum – nú og í framtíðini", dagsins ljós. Hendan verkætlanin var gjørd af fakfólki, sum starvaðust bæði innan primeru og sekunderu heilsutænastuna í Føroyum.

Í fororðinum til hesa ætlan,

verður m.a. sagt:

"Komandi árin verður demens sjúkurnar ein avbjóðing fyrri samfelagið, tí framskrivingar av hagtølum vísa, at tað verða væl fleiri føroyingar við demens sjúku, enn tað eru í dag. Avbjóðingin liggur í, at fáa politisku skipanina, fakfólk og avvarðandi at taka felags tøk á somu leið, soleiðis, at skapast kunnu tey neyðugu korini fyrri hesi fólk, ið rakt verða.

Loksins í fororðinum til hesa verkætlan verður sagt "Ein ætlan ger einki einsamøll, men krevur eisini ein vilja og eina meg til at seta í verk tey átøk, sum eru neyðug fyrri at skapa bestu umstøður."

Størsta forðingin fyrri, at nakað munagott er hent fyrri tey, ið eru yngri enn 67 ár, er aldursmarkið! Hetta mark ger, at hesi, ið rakt verða, ikki eru fevnd av tænastruni, ið kommunurnar veita – og tað er ein stórir trupuleiki, bæði fyrri tann sjúka og avvarðandi hansara.

Banka uppá – uttan úrslit

Fleiri dømi eru tíanverri um hvussu avvarðandi "banka uppá ein hurð fyrri og aðra eftir" fyrri at fáa nøktandi hjálp – uttan úrslit. Ja, konan var ikki 50, tá demens

sjúkan gjørdi vart við seg – og skuldi tað ganga meir enn 10 ár, áðrenn ein nøktandi og virðilig hjálp var veitt teimum.

Eisini er dømi um persón yngri enn 67 ár(ikki fólkapensjónistur) sum í uml eitt ár var innlagdur á LS - eftir at viðkomandi var liðugt viðgjørður. Orsøkin, fyrri hesi óvirðuligu støðu viðkomandi var komin í, skyldaðist, at hann ikki hevði nátt pensjónsaldur, og sostatt fall uttanfyrri reglurnar um upptøku til búpláss á ellis-og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommununum.

Í løgtingslóg nr. 19 frá 2014 um heimatænastru, eldrarøkt v.m. verður í § 14, stk 2 sagt: "Í serligum føri kann røktarheim ella eldrasambýli eisini hýsa øðrum røktarkrevjandi persóni enn fólkapensjónisti".

Hóast hesar lógarfestu ásetingar, so kemur tað, mæst vitandi, næstan ikki fyrri, at nakar sum ikki er fólkapensjónistur fær pláss á ellis-røktarheimi – uttan so, at Almannaverkið hevur játtað at gjalda fyrri uppihaldið. Og tað er júst hetta – hvør skal gjalda – sum ger at skipanin er so stírvín og í mongum førum "ómenniskjalig"

móttvegis teim, sum hava tørv og eru yngri enn 67 ár. Tað gest eitt stríð um pening, har tann demensrakti og avvarðandi hansara liggja í klemmu og mega gjalda prísinn. Hetta er bæði óvirðiligt og ómenniskjaligt!

Politiski mynduleikin hevur í mong ár verið vitandi um henda trupuleika og verður í Marka-mótaskjalinum, sum sá dagsins ljós 30. maj 2016 beinleiðis sagt um aldursmarkið: "Almannamálaráðið kannar, hvussu stuðulstænastr kann gerast óheft av aldrinum og hvørjar avleiðingar eru av hesum".

Endi má nú fáast á hesi ótolandi og mannminkandi støðu, sum so mong sjúk og avvarðandi teirra stríðast við hvønn einasta dag.

Míni ráð eru at ALDURS-MARKIÐ MÁ AVTAKST SUM SKJÓTAST – og kommunurnar fáa henda partin av stuðulstænastru at umsita. Sjálvandi skulu tær so hava fulla afturbering frá landinum fyrri hesa týðandi nýggju tænastru, tær tá koma at hava ábyrgd av.

Í samgonguskjalinum hjá sitandi samgongu verður m.a. sagt "Føroyar verða skipaðar sum eitt demensvinarligt samfelag"

Skal hesin setningur náðast, so má vilji nú vísast í verki. Tv.s. at neyðugur peningur til endamálið verður settur av á komandi figgjarlóg!